

Izvannastavne glazbene aktivnosti u prva četiri razreda osnovne općeobrazovne škole

UDK: [371.322.5:78]:373.32

Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 19.11.2015.

Dr. sc.
Vesna Svalina¹
Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku
Fakultet za odgojne
i obrazovne znanosti
vesna.svalina@gmail.com

Karolina Bistović,
mag. prim. educ.²
OŠ Retfala, Osijek

Prof. dr. sc.
Anđelka Peko³
Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku
Fakultet za odgojne
i obrazovne znanosti
apeko@unios.hr

¹ Vesna Svalina je viša asistentica. Njezin znanstveni interes usmjeren je na istraživanje kurikuluma nastave glazbene kulture u primarnom odgoju i obrazovanju, kompetencije učitelja za poučavanje glazbe u osnovnoj općeobrazovnoj školi, izvannastavne glazbene aktivnosti te dječje glazbeno stvaralaštvo. Pored znanosti bavi se i umjetničkim djelovanjem te je voditeljica nekoliko pjevačkih ansambala s kojima često nastupa u hrvatskim i europskim gradovima i osvaja visoke nagrade na državnim i međunarodnim natjecanjima.

² Karolina Bistović diplomirala je na Učiteljskom fakultetu u Osijeku 2013. godine. Trenutno radi kao učiteljica glazbene kulture.

³ Anđelka Peko oblikovala je nove sveučilišne studijske programe i aktivno sudjelovala u njihovoj izradi ugrađujući u njih nove kolegije didaktičke prirode. Rezultat su njezina sustavnog proučavanja znanstvene studije, znanstvena poglavlja i znanstveni radovi o pojedinih važnim temama. Objavila je kao suautorica pet monografija i sedamdesetak znanstvenih radova. Aktivno je sudjelovala u realizaciji osam domaćih znanstvenih projekata, od toga je bila voditeljicom triju projekata. Od 2006. – 2013. godine bila je dekanica Učiteljskog fakulteta u Osijeku, a u akademskoj 2013./2014. godini bila je prorektorica za nastavu i studente Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.

Sažetak

Cilj je ovoga rada prikazati izvannastavne glazbene aktivnosti koje su ponuđene učenicima mlađe školske dobi na području Osječko-baranjske županije te prikazati mišljenja i stavove voditeljica tih aktivnosti, učiteljica razredne nastave s područja grada Osijeka. Rezultati su prikazani kroz dva dijela istraživanja. U prvom dijelu provedeno je kvantitativno istraživanje na temelju školskih kurikulumata, preuzetih sa službenih stranica škola s područja Osječko-baranjske županije. U istraživanje je tako uključeno 58 škola koje su podijeljene u tri skupine: gradske škole bez područnih škola, seoske škole bez područnih škola i škole s područnim školama. Rezultati su pokazali da su od izvannastavnih glazbenih aktivnosti najčešći pjevački zbor i ritmika. Ostale aktivnosti su folklor, glazbene/kreativne radionice i glazbene skupine, instrumentalne skupine, baletna skupina i mažoretkinje. U drugom dijelu provedeno je kvalitativno istraživanje u kojemu su sudjelovali voditelji izvannastavnih glazbenih aktivnosti u osnovnim školama na području grada Osijeka. U svojim izjavama kroz intervju učiteljice su izrazile zadovoljstvo rada u izvannastavnim glazbenim aktivnostima te opisale organizaciju rada aktivnosti koje vode.

Ključne riječi: izvannastavne aktivnosti, izvannastavne glazbene aktivnosti, učenici osnovne škole, učitelji, školski kurikulum

Uvod

Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti ne samo da su važan resurs sveukupnoga odgojno-obrazovnoga djelovanja, već su i neodvojivi dio kulture hrvatske škole. Sam pojam izvannastavne aktivnosti implicira postojanje slobode izbora ponuđenih aktivnosti što učenicima može predstavljati motivaciju za sudjelovanje u njima. Zapravo, uključujući se u izvannastavne i izvanškolske aktivnosti učenici provode jedan dio svoga slobodnoga vremena u školi ili izvan škole i pri tome ostvaruju poželjne i zanimljive ciljeve te pronalaze smisao i način zadovoljavanja vlastitih potreba. Učenik ima priliku putem izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti kvalitetno ispuniti svoje slobodno vrijeme. Život učenika pomoću izvannastavnih aktivnosti postaje raznolikiji, bogatiji i sretniji jer se ostvaruju humane ideje i djela te se učenike osposobljava za uočavanje, doživljavanje, vrednovanje i stvaranje kulturnih vrijednosti (Cindrić, 1992.). Dobrovoljnost sudjelovanja učenika predstavlja poveznicu izvannastavnih aktivnosti i slobodnoga vremena. Dakle, izvannastavne aktivnosti

trebale bi predstavljati prostor slobodnoga odabira učenika (Munjiza, Peko i Dubovicki, 2015.).

Uz naglašen obvezni dio školskoga programa, izvannastavne bi aktivnosti trebale činiti njegov fleksibilniji dio. Nastavni plan i program za osnovnu školu iz 2006. godine u uvodnom dijelu ukazuje kako su izvannastavne aktivnosti najdjelotvorniji način sprječavanja društveno neprihvatljivoga ponašanja, a iznimno su poticajne za samoaktualizaciju učenika i samostalno-istraživačko učenje te čudi da je prema Nastavnom planu i programu, koji je važeći i danas, predviđen tek jedan sat tjedno za izvannastavne aktivnosti za sve razrede. U školama su izvannastavne aktivnosti propisane zakonom i imaju svoje mjesto u školskom kurikulumu, uz dodatnu i dopunsku nastavu, izvanškolske aktivnosti te druge odgojno-obrazovne školske aktivnosti i projekte. Područja su ostvarenja izvannastavnih aktivnosti: tzv. jezično-umjetničko-medijsko područje, prirodoslovno-matematičko, športsko-zdravstveno-rekreacijsko, njegovanje nacionalne i kulturne baštine, očuvanje prirode i okoliša te zdravoga načina života, društveno-humanistički projekti i radionice, učeničko zadrukarstvo i tehničko stvaralaštvo.

U izvannastavne aktivnosti učenici se uključuju svojevrijedno i te su aktivnosti namijenjene svim učenicima, kako onima slabijih sposobnosti tako i onima prosječnih ili natprosječnih sposobnosti. Izvannastavne aktivnosti podrazumijevaju „učiteljevu slobodu kreiranja odgojno-obrazovnoga rada i smisao za stvaralaštvo, a istodobno i uspješan poticaj za angažiranje učenika za rad izvan redovne nastave“ (*Nastavni plan i program za osnovnu školu*, 2006., 13).

Izvannastavne aktivnosti u svim školama imaju veliku važnost iz nekoliko razloga. One se smatraju nadopunom odgojno-obrazovnoga procesa u kojima učenici usavršavaju svoja znanja, sposobnosti i vještine ali i stječu nova znanja i iskustva. Također, te su aktivnosti mjesta gdje učenici, u zajedništvu sa svojim vršnjacima, ali i ne samo vršnjacima, njeguju i usavršavaju svoje talente, a ujedno i provode svoje slobodno vrijeme kvalitetno, daleko od negativnih utjecaja ulice, kompjuterskih igrica i slično. One razvijaju dječju osobnost i kreativnost.

Svrha izvannastavnih aktivnosti

Svrha izvannastavnih aktivnosti jest potaknuti učenike na stvaralaštvo, pružiti im nova znanja i umijeća prema njihovim vlastitim interesima i sposobnostima te provođenje aktivnih odmora i stjecanje navika (Izvješće o hrvatskom školstvu, 2000., prema Šiljković, Rajić i Bertić, 2007.). Izvannastavne su aktivnosti „mjesto životnoga zajedništva mladih, u kojima se osluškuje trend vremena, potrebe djece i njihovi interesi“ i one zapravo „nastavljaju obrazovno djelovanje škole uz poseban način rada s ciljem individualnoga razvoja“ (Vidulin-Orbanić, 2008., 103).

Izvannastavne aktivnosti, kao i izvanškolske, javljaju se i kao potreba zbrinjavanja djece mlađe školske dobi nakon redovite nastave zbog sve većih obiteljskih i poslovnih obveza njihovih roditelja. Weisman i Gottfredson (2001.) navode da u Sjedinjenim Američkim Državama više od sedam milijuna djece vrijeme nakon nastave provode bez nadzora odraslih što može rezultirati podložnosti negativnim utjecajima ulice. Izvannastavne aktivnosti pružaju sigurno okruženje djeci nakon redovite nastave i djelotvorno su sredstvo u socijalizaciji ličnosti (Šiljković i sur., 2007.). Omogućuju djeci da „otkriju i njeguju svoje talente, razvoj karaktera i kompetencija i k tome profitiraju druženjem s odraslim osobama koje nisu članovi obitelji“ (Duncan, 1996.). Djeca koja se bave izvannastavnim aktivnostima znatno se poboljšavaju u razlučivanju i iskazivanju osjećaja i stavova, lakše i bolje prilagođuju ponašanje te su bolji učenici (Durlak i Weissberg, 2007.).

Organiziranost izvannastavnih aktivnosti važna je zbog postizanja ciljeva koji su proizašli iz potreba i interesa učenika. Da bi se u spomenutim aktivnostima moglo djelovati potrebno je osigurati preduvjete za rad te uspostaviti suradničke odnose, međusobno toleriranje i poštivanje. Vrlo je važan odnos voditelja i polaznika grupe te sama uloga voditelja koji mora nastojati zadovoljiti raznolike interese učenika koji najčešće, pogotovo kod mlađe djece, još nisu definirani. Za uspješnu organizaciju i realizaciju izvannastavnih aktivnosti potrebno je poštivati sljedeća načela: dobrovoljnost pristupa i istupa, slobodu izbora aktivnosti (grupe, društva), zadovoljavanje individualnih sklonosti, organiziranost rada, samoaktivnost učenika, primjerenost oblika i sadržaja dobi i mogućnostima učenika, raznovrsnost aktivnosti, snošljivost (tolerantnost) i suradnju te sustavnost i smislenost (Cindrić, 1992., 55).

Školama se omogućuje sloboda u traženju najpovoljnijih oblika i načina rada jer je cilj uvijek isti – potpuno zadovoljstvo učenika, roditelja i učenika u ostvarivanju rezultata kroz izvannastavne aktivnosti. Osim zadovoljstva učenika svakako su važni i obrazovni ishodi koji proizlaze iz takvih aktivnosti.

Na početku godine potrebno je sve učenike upoznati s mogućnostima uključivanja u izvannastavne aktivnosti te ih potaknuti da se opredijele za one aktivnosti za koje pokazuju najveći interes. Po završetku školske godine voditelji izvannastavnih aktivnosti trebali bi kritički raspravljati s polaznicima grupa o radu tijekom školske godine. Moguće je raspravljati o ciljevima i ostvarenju, zadovoljavanju potreba učenika te prilagodbi njihovim mogućnostima, tj. je li postignuta zadovoljavajuća razina slobode učeničkoga izražavanja, jesu li ponuđeni programi zadovoljili njihove interese i sl. Takav pristup poslužio bi voditeljima izvannastavnih aktivnosti kao „putokaz pri planiranju, programiranju i organiziranju INA za iduću školsku godinu“ (Cindrić, 1992., 57). Drugim riječima, na temelju takvih informacija učiteljsko

vijeće donosi odluku o broju i vrstama izvannastavnih aktivnosti za sljedeću školsku godinu.

Prilikom provođenja izvannastavnih aktivnosti valja stvoriti ugodnu i opuštenu atmosferu i raspoloženje koji će poticati međusobnu suradnju, toleranciju, zabavu, slobodan i otvoren razgovor, susretljivost (Fudurić, 2012.).

Učenici i izvannastavne aktivnosti

U izvannastavne aktivnosti učenici bi se trebali opredjeljivati slobodno i prema vlastitim interesima. Kako ti interesi često nisu do kraja definirani ili se tijekom godina mijenjaju, učenicima se omogućuje da tijekom školovanja upisuju različite izvannastavne aktivnosti. Nakon početne prilagodbe kako bi učenici vidjeli i doživjeli način rada te spoznali o kojim će sadržajima biti riječi, skupina učenika započinje aktivan rad koji se vodi prema određenom cilju. „Preko izvannastavnih aktivnosti učenici se odgajaju, obrazuju, razvijaju vještinu timskog rada, suradnje i zajedništva kroz interaktivno, iskustveno i participacijsko učenje“ (Vidulin-Orbanić, 2008., 102).

Na uključivanje u različite izvannastavne aktivnosti utječe dob i spol djece. Rezultati ranije provedenih istraživanja pokazali su da djevojčice sudjeluju u više izvannastavnih aktivnosti od dječaka, da se dječaci češće opredjeljuju za sportske aktivnosti, da se kod dječaka broj aktivnosti ne razlikuje previše s obzirom na dob, dok su kod djevojčica uočene razlike (Šiljković i sur., 2007.).

Izvannastavne aktivnosti iznimno su važne za poticanje i razvoj kreativnosti djece i mladih. Stvaralački potencijal pojedinca zahtijeva određenu okolinu i uvjete kako bi se mogao slobodno razvijati i aktualizirati. Kvalitetne su one škole koje na prvo mjesto stavljaju kreativnost svojih učenika umjesto „bubanja“ mnoštva nepotrebnih činjenica. Ostale su škole neučinkovite i često štetne za razvoj učenika, kao i cijelog društva (Šiljković i sur. 2007.). Značaj je i snaga odgojno-obrazovnih ustanova u sustavnom djelovanju na učenike glede prostora slobodnoga vremena i njegovoga korištenja za razvoj vlastitih potencijala i za odgovornost glede vlastitoga osobnoga razvitka (Martinčević, 2010.). Sadržaji izvannastavnih aktivnosti trebaju biti prilagođeni učenicima tako da se njihovim ostvarivanjem omogućuje razvoj sposobnosti i radnih navika te vodi briga o vlastitom zdravlju. Prilagođene su potrebama i željama djeteta omogućujući individualni razvoj svakoga učenika. Izvannastavne aktivnosti trebaju omogućiti doživljaj vlastite vrijednosti putem iskustvenoga učenja.

Kreativnost u modernoj školi sve više dolazi do izražaja i učenike se potiče da kreativnim mišljenjem dođu do neobičnih rješenja različitih problema, da budu produktivniji, da više sami stvaraju. Da bi dječja kreativnost maksimalno došla do izražaja učitelji moraju uložiti mnogo truda i vlastite kreativnosti. Pretpostavka ra-

zvoja kreativnosti učenika je kreativnost učitelja. Prema tome, poticanje nastavničke kreativnosti je „prvi korak i pretpostavka za odgojno-obrazovni proces koji ne guši nego potiče kreativnost svojih učenika“ (Bognar i Bognar, 2007., 1-2). Budući da su izvannastavne aktivnosti mjesto kreativnoga ispunjenja učeničkoga slobodnoga vremena, ono što se očekuje od učitelja, voditelja aktivnosti, jest kreativan pristup osmišljavanju izvannastavnih aktivnosti te potpuna predanost u animiranju i poticanju učenika.

Učitelj i izvannastavne aktivnosti

Učitelji ujedno i odgajaju i obrazuju. Učitelj je osoba koja dimenzionira ciljeve, prilagođavajući metode, socijalne oblike rada primjerene izvođenju određenoga programa izvannastavne aktivnosti. Izvannastavne su aktivnosti prostor u kojem dolazi do izražaja učiteljeva socijalna inteligencija i sposobnost aktiviranja učenika (Heidemann, 2007.). Preduvjeti su za kvalitetu izvannastavnih aktivnosti u školi: potpora školske uprave učitelju-voditelju izvannastavnih aktivnosti, samostalnost učitelja u izboru programa, uključenost učenika u izvannastavne aktivnosti te stručno usavršavanje učitelja za taj oblik odgojno-obrazovne djelatnosti. Uloga učitelja je da pomaže, usmjerava i potiče učenika. Učenici dio svoga slobodnoga vremena provode uključujući se u izvannastavne aktivnosti što učitelji trebaju pratiti i prepoznati kao mogućnost posebnoga odgojnoga djelovanja. U provedbi izvannastavnih aktivnosti, kao sastavnoga dijela odgojno-obrazovnoga programa, uloga škole i učitelja je presudna (Munjiza i sur., 2015.).

S obzirom na izvannastavne aktivnosti učitelj je „pokretač, animator i organizator, a kasnije preuzima ulogu mentora i savjetnika, voditelja grupe“ (Topolovčan, 2011., 110). Učitelji suvremene škole trebali bi u svome radu polaziti od međusobnih odnosa između njih i učenika, što rezultira zajedničkim stvaranjem programa i uspostavljanjem međusobnoga povjerenja. Kod izvannastavnih aktivnosti učitelji moraju na nenametljiv način učenicima predstaviti sadržaje koji će ih zanimati, potaknuti želju kod učenika za otkrivanjem, istraživanjem te ih uputiti kako bez poteškoća savladati vlastite željene aktivnosti (Fudurić, 2012.). Iako je važnost i korisnost izvannastavnih aktivnosti u školi vrlo jasna, „nažalost, obrazovni sustav kod nas još uvijek nije prilagođen njihovoj maksimalnoj implementaciji u osnovnu školu“ (Šiljković i sur., 2007., 293). Učitelji se za vrijeme studija obrazuju pretežno za redoviti nastavni proces, a zanemareni su drugi oblici odgojno-obrazovnoga rada u školi.

Uloga je učitelja posebno važna u kvalitetnom ostvarivanju izvannastavnih aktivnosti. On kreira, pokreće i organizira izvannastavne aktivnosti. U njegovim je rukama stvaranje optimalnih uvjeta i poticajne okoline u kojoj će učenik moći zadovoljiti svoje potrebe za samoaktualizacijom, tj. osobnom emancipacijom, ostvariti

željena postignuća i postići zadovoljstvo osobnoga stvaranja. (Peko, Varga, Mlinarević, Lukaš i Munjiza, 2014.). Od učitelja se očekuje „da kompetentno definira cilj, zadatke, metode, socijalne oblike rada; da iskazuje umijeće u izboru materijala i sredstava potrebnih za izvođenje određenoga programa izvannastavne aktivnosti. S pedagoško-didaktičkoga stajališta od voditelja se također očekuje da bude pokretač i organizator u izvođenju izvannastavne aktivnosti, da bude dijagnostičar koji otkriva „najjaču“ učenikovu sposobnost te na nju usredotočuje svoje djelovanje; da bude demokratski voditelj koji vodi i savjetuje učenike; da bude kreator sklon istraživanju, eksperimentiranju, izboru te usvajanju vještina i metoda koje unapređuju njegovo pedagoško, didaktičko i metodičko djelovanje“ (Mlinarević i Brust Nemet, 2012., 204).

Svrha izvannastavnih glazbenih aktivnosti

Od svih ponuđenih izvannastavnih aktivnosti u osnovnim školama učiteljima razredne nastave i samim učenicima možda su najizazovnije izvannastavne glazbene aktivnosti. Izvannastavnim glazbenim aktivnostima učenici stječu glazbena znanja i umijeća, one produbljuju njihovo stečeno umjetničko i estetsko obrazovanje te bogate dječji glazbeni život. Kako bi te aktivnosti ispunile zadane ciljeve voditelji glazbenih aktivnosti uvijek su, ili učitelji glazbene kulture, ili učitelji razredne nastave koji u pravilu imaju nekakvo prethodno glazbeno obrazovanje, odnosno i sami su se dugi niz godina bavili plesom, pjevanjem i slično. U provođenju glazbenih aktivnosti ključna je uloga kompetencija učitelja kako bi kroz te aktivnosti djeci promicali kulturu življenja i uveli ih u svijet umjetničke glazbe i plesa.

Izvannastavne glazbene aktivnosti mogu biti pjevački zbor, instrumentale i vokalne skupine, folklor, ples, glazbene slušaonice i različiti glazbeni programi. Izvannastavne glazbene aktivnosti iznimno su važne jer svojim sadržajima udovoljavaju potrebama i željama učenika i stvaraju uvjete za kulturni napredak. Aktivnim sudjelovanjem u navedenim aktivnostima učenici „oblikuju svoju osobnost i stavove te bogate svoj glazbeni život“ (Vidulin-Orbanić, 2008., 104) te upotpunjuju i obogaćuju glazbena znanja i vještine stečene na nastavi glazbene kulture.

Sve su aktivnosti, pa tako i izvannastavne glazbene aktivnosti, organizirane u svrhu ispunjavanja učenikovoga slobodnoga vremena. Te se aktivnosti, organizacijski gledano, razlikuju od redovite nastave jer se odvijaju u posebno formiranim skupinama gdje zajedno rade učenici iz različitih razreda, različite dobi i slično.

Da bi se moglo djelovati u izvannastavnim glazbenim aktivnostima potrebno je osigurati preduvjete za rad, kao što su izbor grupe, njezina jedinstvenost te zajednička aktivnost, odnosno program rada. Od velike je važnosti i odnos voditelja aktivnosti prema grupi i pojedincu. Voditelji moraju biti tolerantni i predstavljati samo inici-

jatore i vode kako ne bi narušavali dječju slobodu i stvaralaštvo. Uz to što animiraju učenike, individualiziraju program, vode i potiču učenike, voditelji izvannastavnih aktivnosti moraju nastojati zadovoljiti različite interese učenika (Cindrić, 1992.).

Učenici mlađe školske dobi lako i spontano doživljavaju glazbu te je dužnost i odgovornost svakoga učitelja okružiti učenike najljepšim glazbenim ostvarenjima te im osigurati kvalitetno vođenje u aktivnostima pjevanja, slušanja glazbe, sviranja i/ili u glazbeno-stvaralačkim aktivnostima (Dobrota, 2002.). U izvannastavnim glazbenim aktivnostima te se glazbene vještine i znanja upotpunjuju i proširuju, a većina učitelja razredne nastave neće se odlučiti za vođenje izvannastavnih glazbenih aktivnosti ako sami nisu stekli odgovarajuću glazbenu naobrazbu (Dubovicki, Svalina i Proleta, 2014.).

Metoda

U kojim vidovima škola omogućuje izbor i zastupljenost izvannastavnih glazbenih aktivnosti učenicima mlađe školske dobi na području Osječko-baranjske županije te kakve stavove glede glazbenih izvannastavnih aktivnosti u pogledu načina na koji se provode i organiziraju imaju učitelji razredne nastave, bila su osnovna istraživačka pitanja istraživanja koje ćemo predstaviti u ovom radu.

Problem istraživanja usmjeren je propitivanju izbora i zastupljenosti izvannastavnih glazbenih aktivnosti te stavova učitelja o njima u prva četiri razreda osnovne škole.

Cilj i zadaci istraživanja

Cilj istraživanja bio je istražiti zastupljenost izvannastavnih glazbenih aktivnosti namijenjenih učenicima mlađe školske dobi u osnovnim školama na području Osječko-baranjske županije te načine njihova provođenja. U skladu s postavljenim ciljem, konstruirani su zadaci:

1. ispitati izbor i zastupljenost izvannastavnih glazbenih aktivnosti u koje su uključeni učenici mlađe školske dobi u osnovnim školama na području Osječko-baranjske županije
2. ispitati stavove učitelja razredne nastave glede načina provođenja i organiziranja izvannastavnih glazbenih aktivnosti.

Istraživanje je provedeno 2013. godine u osnovnim općeobrazovnim školama na području Osječko-baranjske županije. U prvoj etapi provedeno je kvantitativno istraživanje koje se temeljilo na školskim kurikulumima objavljenim na internet-skim stranicama osnovnih škola s područja Osječko-baranjske županije. Drugi dio

istraživanja predstavljao je kvalitativno istraživanje koje se provodilo s voditeljima izvannastavnih glazbenih aktivnosti u osnovnim školama na području grada Osječka.

Cilj prvoga dijela istraživanja bio je prikazati izbor i zastupljenost izvannastavnih glazbenih aktivnosti u osnovnim školama za učenike mlađe školske dobi na području Osječko-baranjske županije temeljem analize školskih kurikuluma. Za potrebe istraživanja korišten je stratificirani proporcionalni uzorak škola. Veličina stratificiranoga uzorka određena je korištenjem tablice koja pokazuje odgovarajuću veličinu uzorka za određenu veličinu populacije (Krejcie i Morgan, 1970., prema Cohen, Manion i Morrison, 2007.) Budući da na području Osječko-baranjske županije ima ukupno 72 osnovne škole, za ovo je istraživanje bilo potrebno odabrati uzorak od 58 škola. Škole su podijeljene u tri kategorije: gradske škole bez područnih škola, seoske škole bez područnih škola te škole s područnim školama.

Cilj drugoga dijela istraživanja bio je ispitati mišljenja, stavove i ideje učitelja, voditelja izvannastavnih glazbenih aktivnosti te način na koji provode i organiziraju izvannastavne glazbene aktivnosti. Sudionici drugoga dijela istraživanja bili su učitelji, voditelji izvannastavnih aktivnosti iz nekoliko osječkih škola. Ukupno je sudjelovalo sedam voditeljica izvannastavnih glazbenih aktivnosti koje su pristale sudjelovati u vođenom intervjuu.

Prilikom istraživanja primijenjeni su određeni postupci i instrumenti za prikupljanje podataka. Od postupaka to su bili rad na dokumentaciji (školski kurikulumi) i intervju, a od instrumenata evidencijski list pri analizi sadržaja pedagoške dokumentacije te protokol intervjuu.

Rezultati prvoga dijela istraživanja prikazani su pomoću grafova s objašnjenjima, dok su rezultati drugoga dijela istraživanja prikazani citatima.

Rezultati i rasprava

Izbor i zastupljenost izvannastavnih glazbenih aktivnosti

Rezultati *prvoga dijela istraživanja* donose odgovore na pitanja o izboru i zastupljenosti izvannastavnih glazbenih aktivnosti. Podaci su prikupljeni iz školskih kurikuluma. Tablica 1 prikazuje neke od rezultata koji su vezani uz školski kurikulum i same izvannastavne aktivnosti u ispitanim školama.

Šest škola, od ukupno 58 koliko ih je bilo uključeno u istraživanje, nisu imale dostupan školski kurikulum na stranicama škole.

Od 35 škola s područnim školama četiri škole nemaju školski kurikulum na stranicama škole, dok pet škola od preostale 31 škole koje imaju kurikulum, nemaju školski kurikulum za područne škole, već samo za matične. Od tih škola koje imaju

Tablica 1. Prikaz zastupljenosti izvannastavnih glazbenih aktivnosti u osnovnim školama na području Osječko-baranjske županije

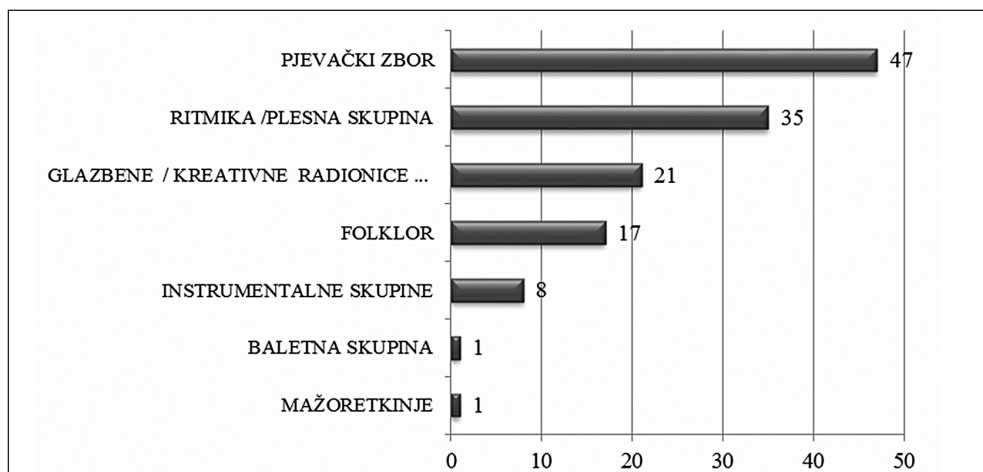
GRADSKE ŠKOLE BEZ PODRUČNIH ŠKOLA (14 škola)	SEOSKE ŠKOLE BEZ PODRUČNIH ŠKOLA (9 škola)	ŠKOLE S PODRUČNIM ŠKOLAMA (35 škola)
<ul style="list-style-type: none"> Sve škole imaju školske kurikulume dostupne na internet stranici škole Tri škole nemaju izvannastavne glazbene aktivnosti za djecu mlađe školske dobi Jedna škola nema izvannastavne glazbene aktivnosti niti za učenike starije školske dobi 	<ul style="list-style-type: none"> Dvije škole nemaju dostupne školske kurikulume na internet stranicama škola U svih ostalih sedam škola postoje izvannastavne glazbene aktivnosti za djecu mlađe školske dobi 	<ul style="list-style-type: none"> Četiri škole nemaju dostupan školski kurikulum na internet stranicama škole U jednoj školi u školskom kurikulumu nema izvannastavnih aktivnosti U preostalim 30 matičnih škola u samo pet škola nema izvannastavnih glazbenih aktivnosti za djecu mlađe školske dobi Od ukupno 95 područnih škola/odjela za njih 13 nema školskoga kurikulumu na internet stranicama škole, dok za matične škole ima Ukupno 29 područnih škola/odjela imaju izvannastavne glazbene aktivnosti, neke i više od jedne aktivnosti.

kurikulume jedna uopće nema izvannastavne glazbene aktivnosti u školskom kurikulumu.

Od ukupno 95 područnih škola i odjela uključenih u istraživanje, za njih 13 nije dostupan školski kurikulum, dok za njihove matične škole jest, a za 11 područnih škola uopće nema školskoga kurikulumu, kao ni za njihove matične škole. 29 područnih škola/odjela ima izvannastavne glazbene aktivnosti, neke čak i više od jedne.

Od 14 gradskih škola bez područnih škola, tri škole nemaju izvannastavne glazbene aktivnosti za djecu mlađe školske dobi, dok u jednoj od te tri škole nema izvannastavnih glazbenih aktivnosti niti za učenike starije školske dobi. Nameće se zaključak da se u tim školama učitelji razredne nastave ne odlučuju za vođenje izvannastavnih glazbenih aktivnosti jer se smatraju nedovoljno kompetentnima. Za učitelje glazbene kulture, koji imaju puno kvalitetnije prethodno glazbeno obrazovanje, to ne bi trebao biti razlog. Moguće je da se oni ne odlučuju za njihovo vođenje zbog preopterećenosti nastavnim obvezama, odnosno zbog rada u većem broju škola.

U svim seoskim školama bez područnih škola, u njih ukupno sedam za koje su dostupni školski kurikulumi, postoje izvannastavne glazbene aktivnosti za djecu mlađe školske dobi.

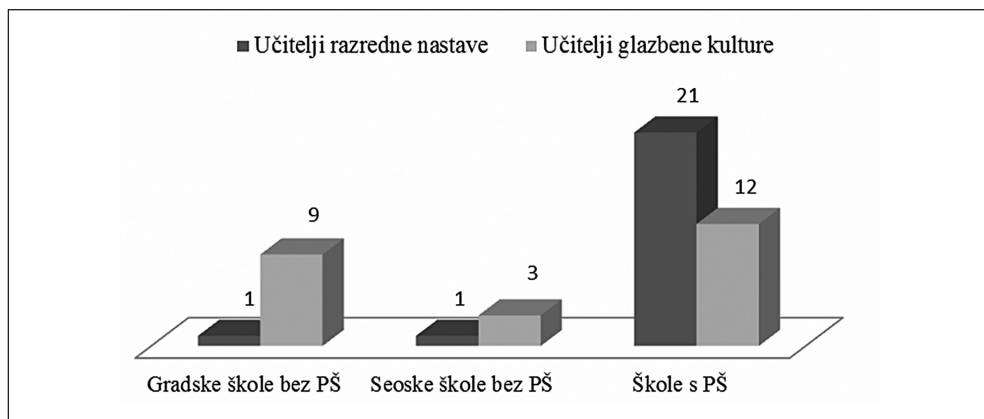
Slika 1. Prikaz izvannastavnih glazbenih aktivnosti iz svih 58 škola uključenih u istraživanje; samo za učenike mlađe školske dobi

Djeci mlađe školske dobi dostupno je ukupno sedam različitih izvannastavnih glazbenih aktivnosti. Najčešće su pjevački zbor i ritmika. Od ostalih aktivnosti tu su još folklor, glazbene/kreativne radionice i glazbene skupine, instrumentalne skupine, baletna skupina i mažoretkinje (slika 1). U osnovnim školama na području Osječko-baranjske županije ukupno je 130 izvannastavnih glazbenih aktivnosti namijenjenih učenicima mlađe školske dobi.

Ostalih izvannastavnih aktivnosti je daleko više, što je i razumljivo jer one obuhvaćaju različita područja zanimanja i umjetnosti, dok se izvannastavne glazbene aktivnosti odnose isključivo na područje glazbe. No, važno je napomenuti da neke izvannastavne glazbene aktivnosti, koje su u ovom istraživanju obuhvaćene pod nazivom glazbene radionice ili kreativne skupine, spajaju glazbu i s drugim umjetnostima kao što su likovna umjetnost, film i slično. Evo nekoliko opisa takvih radionica koje za cilj imaju obogatiti i poticati dječju kreativnost:

- „... razvoj stvaralačkih sposobnosti kroz usmeno, likovno, glazbeno izražavanje ...“
- „Razvijati kreativne sposobnosti učenika u području jezičnog, glazbenog, likovnog, dramskog i scenskog stvaralaštva ...“
- „Poticati učenike na slobodno izražavanje kroz glazbu, pokret, govorno stvaralaštvo ...“ (iz školskih kurikuluma pojedinih škola).

Također treba naglasiti da najveći dio kreativnih radionica, koje su među izvannastavnim aktivnostima za učenike mlađe školske dobi najbrojnije, nemaju doticaja s glazbenom kulturom već samo s likovnom ili filmskom kulturom.

Slika 2. Voditelji izvannastavnih glazbenih aktivnosti.

Od ukupno 47 pjevačkih zborova, koji se navode u školskim kurikulumima ispitanih škola, 23 zbora vode učitelji/ce razredne nastave, a njih 24 vode učitelji/ce glazbene kulture. Što se tiče gradskih škola bez područnih škola samo je jedna učiteljica razredne nastave koja vodi zbor, kao i u seoskim školama bez područnih škola, dok su ostali voditelji učitelji/ce glazbene kulture. U školama s područnim školama situacija je gotovo obrnuta – 21 učitelj razredne nastave vodi zborove, od čega njih 14 u područnim školama i odjelima, dok je učitelja glazbene kulture koji vode zborove tek 12 (slika 2). Možemo reći da je situacija takva jer su područne škole i odjeli brojčano znatno manji od matičnih škola. Pritom je i kadar zaposlenika manji pa se učitelji razredne nastave ipak odlučuju za vođenje glazbenih izvannastavnih aktivnosti, iako možda i nemaju glazbenu podlogu u smislu glazbenoga obrazovanja.

Gotovo sve ostale izvannastavne glazbene aktivnosti, osim instrumentalnih, također vode učitelji/ce razredne nastave.

Stavovi učitelja razredne nastave o izvannastavnim glazbenim aktivnostima

U *drugi dio istraživanja* uključili smo sedam učiteljica razredne nastave s područja grada Osijeka. Aktivnosti koje vode te učiteljice su: plesne skupine, folklor, mali pjevački zborovi i balet. Svim učiteljicama postavljena su ista pitanja, njih ukupno devet, s odgovarajućim potpitanjima. Učiteljice voditeljice govorele su o odabiru izvannastavnih aktivnosti, njihovoj organizaciji i vođenju, o eventualnom glazbenom obrazovanju te o njihovom osobnom doživljaju rada u izvannastavnim glazbenim aktivnostima. Intervjui su polustrukturirani te su objavljeni kao anonimni.

Prva su pitanja vezana uz odabir izvannastavne glazbene aktivnosti:

- Koliko dugo vodite izvannastavnu glazbenu aktivnost?
- Jeste li se za vođenje ove aktivnosti prijavili svojevolumno ili vam je dodijeljena?

Sve su učiteljice svoju izvannastavnu aktivnost izabrale svojevolumno, na vlastitu inicijativu. Razlog tome je što se svaka s takvom ili sličnom aktivnošću bavila u školi i na fakultetu, bilo u svoje slobodno vrijeme ili također u okviru izvannastavnih glazbenih aktivnosti. Isto tako, sve su se odlučile za vođenje aktivnosti odmah s početkom rada u školi. Jedna učiteljica to objašnjava ovako:

- „Izvannastavnu aktivnost vodim cijeli radni staž, već 15 godina i uvijek su to bile izvannastavne aktivnosti vezane uz ples. Uvijek sam sama izabirala te izvannastavne aktivnosti jer sam cijeli život u tome.“

Sljedećih nekoliko pitanja intervjuja vezani su uz organiziranje rada izvannastavnih glazbenih aktivnosti:

- Koliko puta tjedno imate izvannastavnu aktivnost?
- Kako organizirate godišnji program te aktivnosti?
- Koje su vaše dužnosti kao voditelja?
- Gdje prikazujete rezultate te aktivnosti?

Kako je i prema Nastavnom planu i programu (2006.) utvrđeno, izvannastavne glazbene aktivnosti održavaju se jednom tjedno, ali kako kažu učiteljice, po potrebi, prije nastupa, i više puta:

- „Ples imamo jednom tjedno tijekom školske godine, ali prije nastupa i kad se bliže priredbe znamo imati i svaki dan.“

Sve voditeljice izrađuju plan rada prema kalendaru škole, a polazišta planiranja su školske priredbe (božićne priredbe, dan škole i sl.):

- „Na početku svake školske godine izrađujem Plan i program za izvannastavne aktivnosti u kome su uključeni sadržaji rada, vrijeme ostvarivanja istog, planirana satnica te plan prikazivanja ostvarenih rezultata.“
- „Godišnji program aktivnosti folklora podijeljen je u dvije kategorije, dječje igre i dječji plesovi. Dječje igre prilagođene su za 1. i 2. razred, a dječji plesovi za 3. i 4. razred. Kad na početku školske godine osnivam skupinu, prilagođavam aktivnosti djeci. Ako ih je više iz 1. i 2. razreda, onda su dječje igre dominantnije, a ako je većina iz 3. i 4. onda dominiraju dječji plesovi.“

Učiteljice navode kako učenici također mogu sudjelovati u organizaciji izvannastavne aktivnosti:

- „Učenici sudjeluju u stvaranju koreografija, najviše u odabiru glazbe, ali i u plesnim pokretima, odabiru kostima i slično. I stvarno uživaju u tome.“

- „Učenici često odlučuju, u suradnji sa mnom, o glazbenim podlogama za izvođenje neke glazbene točke te o koreografskim pokretima.“

Na pitanje o njihovim dužnostima kao voditeljicama grupe učiteljice su dale različite odgovore. Neke su spomenule cjelokupnu organizaciju programa oko nastupa, neke motivaciju, poticaj i usmjeravanje učenika, neke približavanje hrvatske tradicije djeci, a neke vlastito usavršavanje.

- „Ja bih rekla da je važno vlastito usavršavanje. Spomenula sam plesni tečaj na kojem sam sudjelovala, a često s djecom pogledam i neki mjuzikl, vodim ih u plesne škole i slično. Tako svi skupa naučimo nešto novo i to onda možemo primijeniti na svoje koreografije.“
- „Približiti djeci folklor kao dio hrvatske tradicije, naučiti ih dječje pjesme i plesove Slavonije, uvježbati koreografije, brinuti se za nošnje, sudjelovati u školskim priredbama i promidžbama škole.“
- „Moje su dužnosti da motiviram, potičem, usmjeravam učenice da izraze sebe i svoje glazbene sposobnosti u onom području glazbe u kojem su najuspješnije. Za cjelovito doživljavanje glazbe i spontano izražavanje osjećaja potičem ih na uporabu pokreta, jer pomoću pokreta razvijamo glazbena opažanja, spoznaje, doživljaje i motoričke vještine.“

Osim na školskim priredbama i ostalim događanjima u školi, učiteljice i učenici rezultate svoga rada u izvannastavnim glazbenim aktivnostima prikazuju i izvan škole: u staračkim domovima, specijaliziranim školama i ustanovama, na festivalima dječjih pjesama, na koncertima u crkvama, gostujući u kulturno-umjetničkim društvima, dječjim domovima i slično. Sve su učiteljice iznimno ponosne što s djecom nastupaju i izvan okvira škole i školskih događanja.

Kao što je već ranije spomenuto, sve su učiteljice izvannastavne glazbene aktivnosti izabrale radi vlastitoga afiniteta prema određenim aktivnostima jer imaju prijašnjih iskustava u istima. Učiteljicama smo zato postavili pitanje i o njihovom prijašnjem glazbenom obrazovanju, točnije na koji su se način ranije bavile glazbom, jesu li zadovoljne glazbenim obrazovanjem na fakultetu i koliko im danas, kao voditeljicama izvannastavnih glazbenih aktivnosti, znači prijašnje glazbeno obrazovanje koje su imale.

Sve su se učiteljice bavile plesom, sviranjem ili pjevanjem, bilo profesionalno ili u svoje slobodno vrijeme. Zanimljivo je još spomenuti kako neke od učiteljica spominju svoju djecu koja se bave nekim aktivnostima vezanim uz glazbu pa se one uz njih i podsjećaju i usavršavaju:

- „Pohađala sam tečaj sviranja harmonike, privatno, tijekom osnovne škole. Trajalo je to tri godine i svo znanje koje imam i pomaže mi u radu, plod je tog

perioda. Iako je to bilo jako davno, još se dobrog dijela sjećam i puno mi znači. Na fakultetu nismo imali sviranje kao današnji studenti. No, moji sinovi sviraju pa uz njih još pomalo obnavljam znanje.“

- „Zadovoljna sam glazbenim obrazovanjem na fakultetu, meni je to bilo dovoljno, i dan danas sviram u razredu sintisajzer.“
- „Glazbeno obrazovanje na fakultetu trebalo bi biti dugotrajnije. Smatram da je godina dana učenja teorije glazbe, za one koji se nikada s time nisu susreli, prekratko vrijeme. Glazbeno obrazovanje puno mi pomaže prilikom rada u izvannastavnoj aktivnosti jer si samostalno mogu odsvirati note te tako lakše naučiti djecu pjesmice.“
- „Pohađala sam, kao učenica osnovne škole, nižu glazbenu školu – odsjek klavir i nekoliko godina privatnih satova klavira i baleta. To primarno obrazovanje mi je znatno pomoglo pri kreiranju glazbene skupine. Zadovoljna sam s glazbenim obrazovanjem na Učiteljskom fakultetu. Smatram da smo zaista imali kvalitetna predavanja kroz koja su se nastavile razvijati moje sposobnosti i želja za proširivanjem znanja.“

Za kraj, učiteljicama su postavljena pitanja o njihovom osobnom doživljavanju rada u izvannastavnoj glazbenoj aktivnosti te općenito o važnosti izvannastavnih aktivnosti:

- Osobna iskustva, doživljaj. (Što za Vas znači rad u izvannastavnoj aktivnosti, ispunjava li vas, zašto, što Vam se najviše sviđa?)
- Kolika je važnost pridodana izvannastavnim aktivnostima u Vašoj školi i zašto Vi smatrate da su izvannastavne aktivnosti u školama potrebne?

Sve su učiteljice s oduševljenjem govorile o svojim glazbenim skupinama i izrazile su posebno zadovoljstvo rada u istima. Također, istaknule su važnost svih izvannastavnih glazbenih aktivnosti te kako se u njihovim školama pridaje velika važnost:

- „Volim rad s mojim kanarinčićima, imamo žute majice. Veselo je, razigrano, rasplesano. Ponekad je upjevano, a ponekad bučno. Svi hvale naš trud i rad. Smatram da su nam nastupi zanimljivi, drugačiji od suhoparnog zbornskog pjevanja – mi smo ipak dječji zbor i ne možemo dugo mirovati.“
- „Sva djeca vole sudjelovati i nastupati, nešto stvarati, radosni su kad ih roditelji gledaju i slično. A i meni samoj, kad vidim rezultate, kad vidim da se uloženi trud isplatio, uzbuđenje oko nastupa, to mi je poticaj za daljnji rad i još više uživam radeći to. Ispunjava me dječja radost i sam ples. Djeca puno energije ulažu u ples, tako da su manje agresivni, prijateljstvo i međusobno pomaganje dolazi do izražaja i što mi je najbitnije – zadovoljni su i uživaju u tome.“

- „... kada ih vidim u nošnjama, na nastupu, shvatim da se trud isplatio. A ako nakon folklora u školi odluče zaplesati u nekom kulturno-umjetničkom društvu, jako sam ponosna.“
- „Izrazito me raduje rad u baletnoj skupini u kojoj pronalazim radost koju mi pruža povratna informacija u radu s djecom. Učenice se vesele svakom zajedničkom satu, probi i nastoje što više naučiti o klasičnoj glazbi i o pokretu koji uvelike utječe na razvoj društvenih kontakata te potiče odgovornost pri radu u skupinama.“
- „Izvannastavne aktivnosti su jako potrebne u školi i dobro je kada su učiteljice svestrane tako da mogu voditi različite aktivnosti. Djeca posjeduju silne talente i treba utožiti njihovu želju da ih razviju i svima pokažu. Talent će se razviti u pravo bogatstvo samo radom i vježbanjem. U redovnoj nastavi nema uvijek vremena pa su izvannastavne aktivnosti pravo mjesto za to. U mojoj školi svako dijete može naći skupinu koja će zadovoljiti njegove afinitete.“
- „Ne bi bilo loše niti da se studentima na učiteljskom fakultetu osiguraju predmeti koji bi ih upoznali i sa izvannastavnim aktivnostima i svime što uz to ide, a ne samo s nastavnim predmetima.“

Pozitivni stavovi učiteljica proizlaze iz njihovih osobnih interesa za bavljenje glazbom. U nekom od narednih istraživanja moglo bi se ispitati kako zainteresirati i druge učitelje/ice razredne nastave (s kvalitetnim prethodnim glazbenim obrazovanjem) za češće opredjeljivanje za izvannastavne glazbene aktivnosti.

Zaključak

Izvannastavne aktivnosti važne su radi angažiranja djece oko aktivnosti koje ih zanimaju izvan redovite nastave u školama. One pomažu u dječjem razvoju, bilo fizički, psihički, društveno ili kulturno, ispunjavaju njihovo slobodno vrijeme i pružaju im mogućnost produbljivanja već stečenoga znanja. Škole brinu o organizaciji i provođenju izvannastavnih aktivnosti, na koje ih obvezuje Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnom i srednjem školstvu (NN, br. 87, 2008.), ali često su ograničene organizacijskim, kadrovskim i materijalnim uvjetima.

U osnovnim općeobrazovnim školama izvannastavnim glazbenim aktivnostima pridaje se dosta pažnje, a rezultati istraživanja koje smo prikazali u ovom radu to i potvrđuju. U radu smo prikazali zastupljenosti izvannastavnih glazbenih aktivnosti za učenike mlađe školske dobi te stavove i mišljenja voditelja tih aktivnosti, učiteljica razredne nastave. U 58 ispitanih škola ukupno je 130 izvannastavnih glazbenih aktivnosti, njih sedam različitih, među kojima su najbrojniji zborovi (47) i plesne skupine (35). Učitelji razredne nastave opredjeljuju se najviše za izvannastavne glazbene

aktivnosti kao što su ples i glazbene radionice, no velik broj učitelja i učiteljica vode i neke zahtjevnije glazbene aktivnosti, u ovom slučaju istražena je aktivnost zbora. U većini slučajeva zbor vode učitelji glazbene kulture, no u područnim školama zbrove ipak više vode učitelji razredne nastave.

Zanimljivo je bilo i razgovarati s učiteljicama razredne nastave koje su se odlučile za vođenje izvannastavnih glazbenih aktivnosti. Svih sedam učiteljica s kojima je proveden intervju bavile su se različitim glazbenim aktivnostima tijekom života i upravo je to presudilo da se odluče za vođenje izvannastavnih aktivnosti vezanih uz glazbu. Sve učiteljice uživaju u vođenju svojih aktivnosti i rade to od početka rada u školama.

Izvannastavne glazbene aktivnosti imaju veliku važnost kod učenika mlađe školske dobi jer, osim što glazba potiče pozitivne emocije, one pomažu učeniku da njeguje svoje talente, razvijaju njihovu glazbenu kreativnost, promiču kulturu življenja i čine same učenike stvarateljima kulture, što se ne smije prepustiti slučajnim izborima.

Učitelji razredne nastave moraju biti svestrani kako bi uenicima mlađe školske dobi ponudili što zanimljivije programe izvannastavnih aktivnosti. Učenici će birati izvannastavne aktivnosti prema svojim željama i mogućnostima, a vjerojatno će ih tijekom godina i mijenjati. Važno je da im se u aktivnostima za koje se opredijele pruži kvalitetan program, ali i sloboda kako bi i sami sudjelovali u kreiranju programa.

Kvalitetno vođenje izvannastavnih glazbenih aktivnosti mogu osigurati jedino učitelji s kvalitetnim glazbenim obrazovanjem, točnije oni učitelji koji imaju dovoljno razvijene kompetencije za vođenje pojedinih glazbenih aktivnosti (pjevanja, sviranja, glazbenoga stvaralaštva itd.). Mali je broj učitelja koji su se tijekom svoga ranijega obrazovanja dodatno bavili glazbom (išli u glazbenu školu, pohađali glazbene tečajeve, bili uključeni u rad kulturno-umjetničkih društava i sl.) pa je zato izuzetno važno ostvarivanje kvalitetnoga glazbenoga obrazovanja na učiteljskim studijima. Takvo obrazovanje moguće je ostvariti uz kvalitetne glazbene programe pojedinih glazbenih kolegija te uz stalno nastojanje za podizanjem glazbenih kompetencija budućih učitelja. To su kompetencije koje nisu usmjerene na enciklopedijska verbalna znanja, nego (u prvom redu) na stjecanje znanja i vještina koje studentima omogućuju samostalno praktično djelovanje. Verbalna znanja moraju pritom biti svedena na najmanju moguću mjeru.

LITERATURA

- Bognar, L. i Bognar, B. (2007.). Kreativnost učitelja kao značajna kompetencija nastavnice profesije. U: N. Babić (ur), *Kompetencije i kompetentnost učitelja* (str. 421-428). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Učiteljski fakultet u Osijeku i Kherson (Ukraine): Kherson State University Kherson.
- Cindrić, M. (1992.). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti učenika osnovne škole. Zagreb: Život i škola, 41, 49-67.
- Cohen, L., Manion, L. i Morrison, K. (2007.). *Metode istraživanja u obrazovanju*. Zagreb: Naklada Slap.
- Dobrota, S. (2002.). Glazbena nastava u razrednoj nastavi. *Tonovi*, 40, 35-48.
- Dubovicki, S., Svalina, V. i Proleta, J. (2014.). Izvannastavne glazbene aktivnosti u školskim kurikulumima. *Školski vjesnik: časopis za pedagoška i školska pitanja*, 63(4), 553-578.
- Duncan, S. (1996.). *Family Matters: What is the Role of "Extracurricular" Activities?*. MSU Extension Service. MSU-Bozeman Communication Services. <http://www.montana.edu/wwwpb/home/extra.html> (11. 01. 2013.).
- Durlak, J. i Weissberg, R. (2007.). *The impact of after-school programs that promote personal and social skills*. Chicago, IL: Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning.
- Fudurić, B. (2012.). Mogućnosti rada u izvannastavnoj aktivnosti. *Napredak*, 153(1), 107-116.
- Heidemann, R. (2007.). *Körpersprache im Unterricht*. Wiebelsheim: Quelle Meyer Verlag.
- Martinčević, J. (2010.). Provođenje slobodnog vremena i uključenost učenika u izvannastavne aktivnosti unutar škole. *Život i škola*, 56, 19-34.
- Matijević, M. (2010.). Između didaktike nastave usmjerene na učenika i kurikulumske teorije. U: I. Ivanšić (ur.), *Zbornik radova Četvrtog kongresa matematike* (str. 391-408). Zagreb: Hrvatsko matematičko društvo i Školska knjiga.
- Mlinarević, V. i Brust Nemet, M. (2012.). *Izvannastavne aktivnosti u školskom kurikulumu*. Osijek: Učiteljski fakultet u Osijeku.
- Munjiza, E., Peko, A. i Dubovicki, S. (2015.). *Paradoks (pre)opterećenosti učenika osnovne škole*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku (monografija u tisku).
- Nastavni plan i program za osnovnu školu* (2006.). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
- Peko, A., Varga R., Mlinarević, V., Lukaš, M. i Munjiza, E. (2014.). *Kulturom nastave (p)oučeniku*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Učiteljski fakultet u Osijeku.
- Šiljković, Ž., Rajić, V. i Bertić, D. (2007.). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti. Zagreb: *Odgojne znanosti*, 9(2), 113-145.
- Topolovčan, T. (2011.). Školski kurikulum kao prepoznatljivost škole. *Bjelovarski učitelj*, 1-2, 30-39.
- Vidulin-Orbanić, S. (2008.). Glazbenom umjetnošću prema cjeloživotnom učenju. *Metodički ogledi*, 15, 99-114.
- Weisman S. A. i Gottfredson D. C. (2001.). Attrition From After School Programs: Characteristics of Students Who Drop-out. *Prevention Science*, 2(3), 201-205.
- Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, Narodne novine, 87/2008.

Extracurricular music activities in the first four forms of general education primary school

Summary

The aim of the paper is to present the extracurricular music activities that have been offered to the pupils of younger school age in Osijek-Baranja County and to present the opinions and attitudes of several leaders of these activities, class teachers from the city of Osijek. The results have been presented in two parts of the research. In the first part a quantitative research was conducted on the basis of school curricula that were taken from the official sites of schools in Osijek-Baranja County. Fiftyeight schools were included in this research, and they were divided into three groups: town schools excluding branch schools, village schools excluding branch schools, and schools including branch schools. The results have shown that the most common extra-curricular musical activities are choir and rhythmic. Other activities are folklore, musical/creative workshops and musical groups, instrumental ensembles, ballet groups and majorettes. In the second part a qualitative research was conducted in which the participants were the leaders of extracurricular musical activities in primary schools in the city of Osijek. In their interviews, teachers expressed their satisfaction when managing extracurricular music activities, and described the organization of the activities they are in charge of.

Keywords: extracurricular activities, extracurricular music activities, primary school pupils, teachers, school curriculum